

Взаємодія єврейської та української культури в Києві

Автор: Погребняк Анастасія

Учениця 8-Б Ліцею № 84 Печерського району, м. Києва

*Назва територіального відділення МАН: Київська Мала
Академія Наук, м. Київ*

Науковий керівник: Плісецький Дімітрій Вікторович

Мета проєкту:

*Дослідити, як єврейська та українська
культури взаємодіяли в Києві протягом
історії – від найдавніших часів до сьогодення
та довести, що вони не існували окремо, а
постійно впливали одна на одну.*

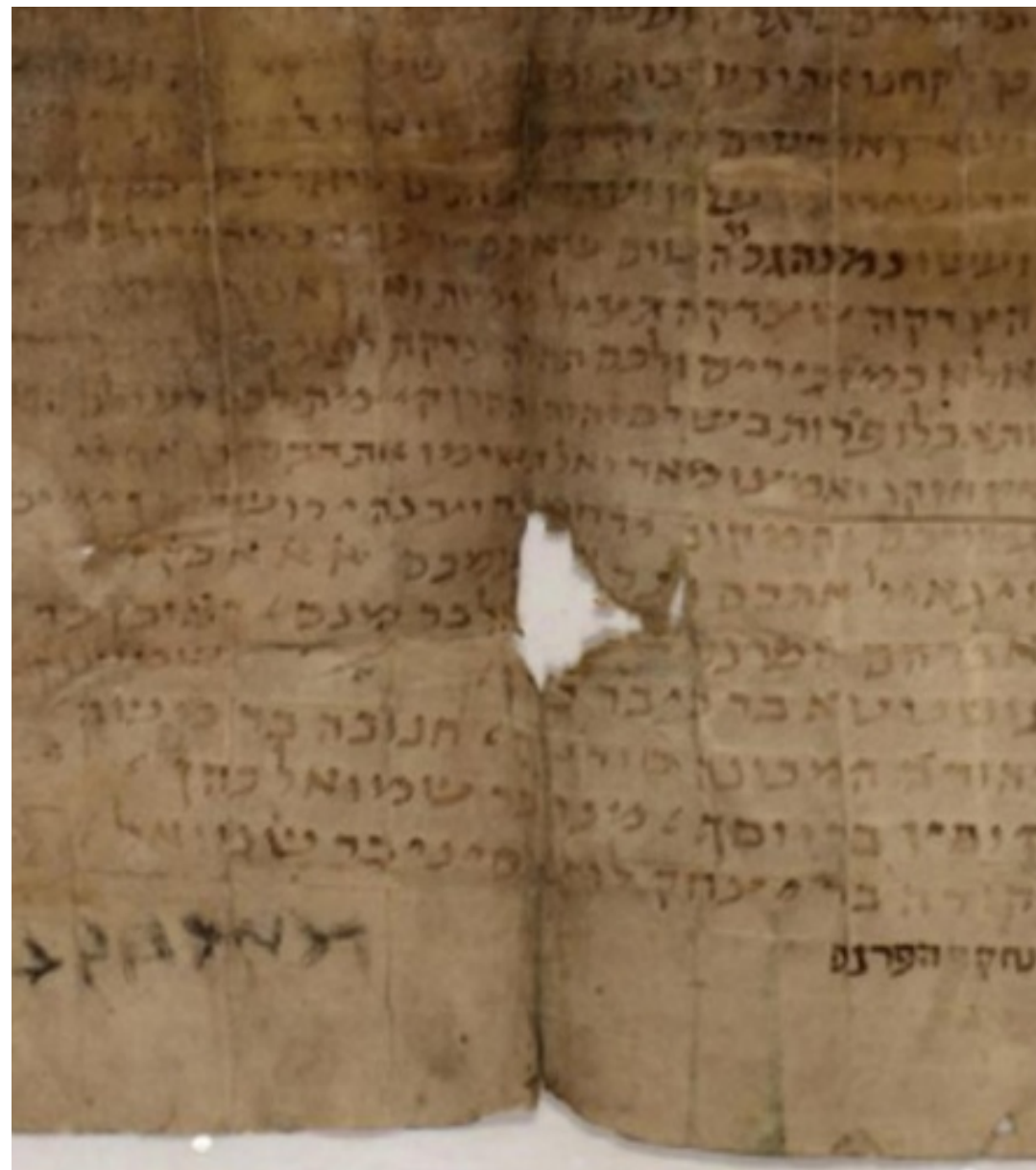
Київський лист: найдавніша згадка про Київ

Київський лист це документ, написаний давньоєврейською мовою (гебрайською) з елементами арамейської. Зберігся завдяки Каїрській генізі

Його виявив американський історик Норман Голб у 1962 році в колекції Каїрської генізи (сховище старих релігійних текстів).

Чому це важливо для історії?

1. Найдавніший оригінальний документ, де згадується назва «Київ» ;
2. Доводить існування єврейської громади в Києві вже в X столітті;
3. Серед підписантів листа є імена слов'янського та тюркського походження, що свідчить про тісні зв'язки між культурами;

**Київський лист, Бібліотека
Кембріджського університету**

Лазар Бродський - єврей, який будував Київ

Лазар Бродський (цукрозаводчик)
профінансував у Києві:

- ❖ Хоральну синагогу (вул. Шота Руставелі);
- ❖ Бессарабський ринок (там торгували разом українські та єврейські купці);
- ❖ Водогін на Трухановому острові (користувалися всі мешканці);
- ❖ Корпуси Київського політехнічного інституту.

Чому це важливо для історії?

1. Єврейські гроші працювали на розвиток усього Києва, а не лише єврейської громади;
2. Бродський будував не лише синагоги, а й ринки, школи, водогони для всіх;
3. Це приклад того, як бізнесмен-єврей став важливим для всього міста.

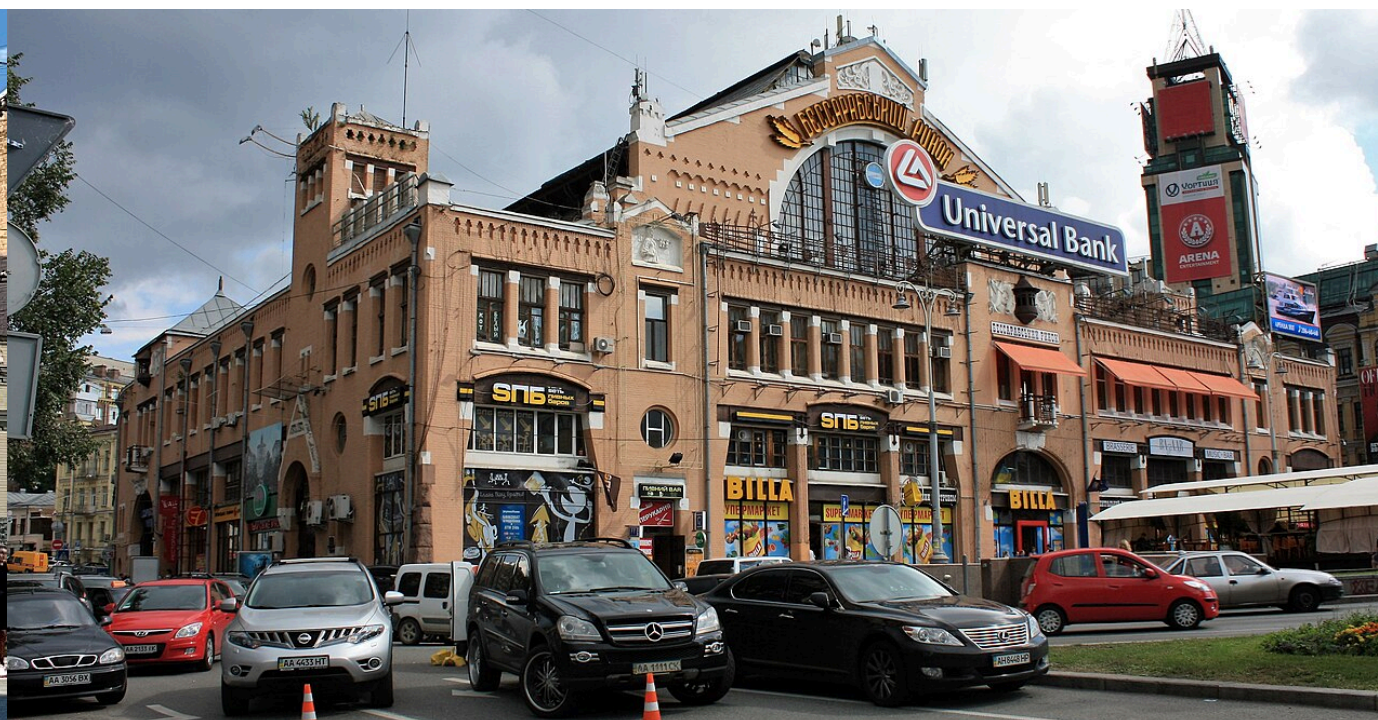
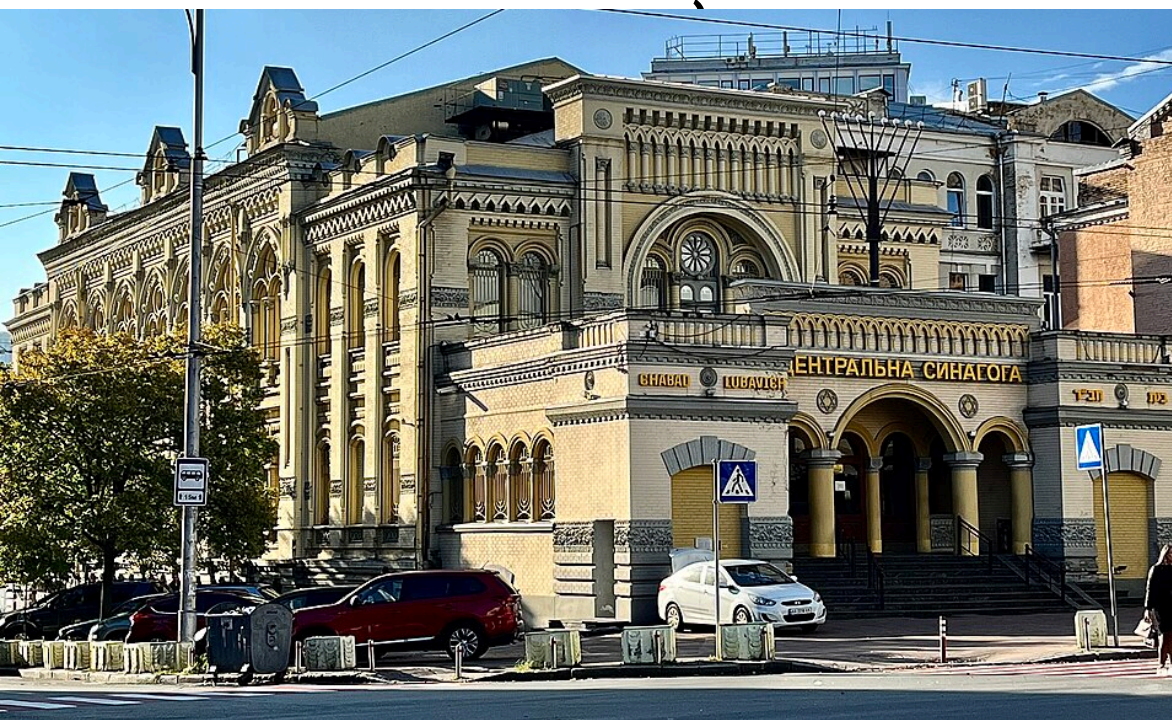
Городской крытый рынок.

Halle ouverte.

По фотографии Гудшопа и Губчевскаго.

**Хоральна синагога Бродського
(зверху – старий, знизу – сучасний)**

**Бессарабський ринок (зверху – старий,
знизу – сучасний вигляд)**

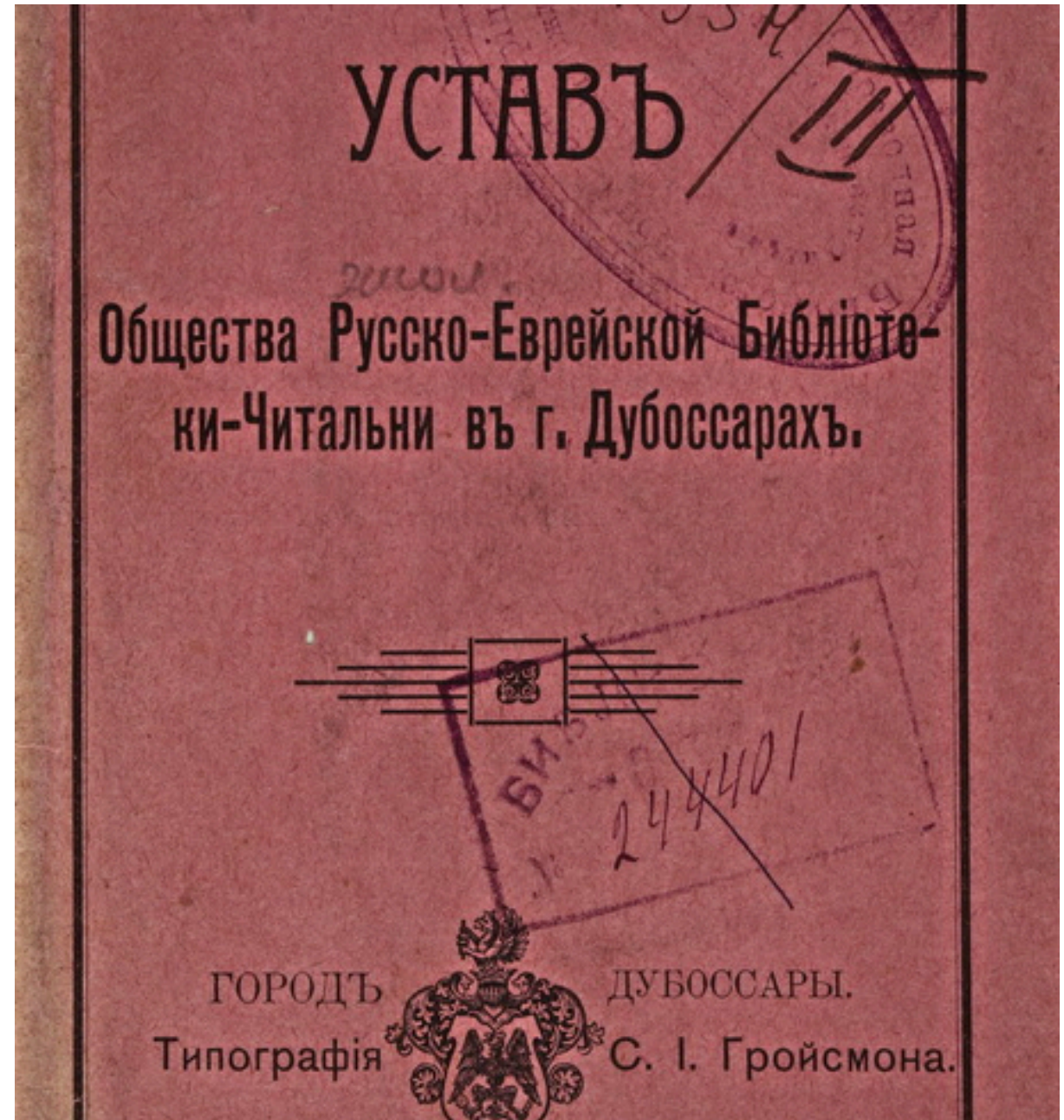
Спільна допомога бідним:

У Києві наприкінці ХІХ — на початку ХХ століття діяли єврейські благодійні організації. Вони допомагали бідним, хворим, сиротам — і не лише євреям, а всім мешканцям міста 2

Єврейські купці та промисловці жертвували кошти на лікарні, школи, їдальні для незаможних. Держава заохочувала таку діяльність: тих, хто жертвував, нагороджували орденами та званням «почесний громадянин» 2

Чому це важливо для історії?

1. Єврейські благодійники допомагали всьому місту, а не лише своїй громаді;
2. Це показує, що євреї були активною частиною київського суспільства;
3. Благодійність об'єднувала людей різних національностей навколо спільної мети.

Вперше в світі: європейська автономія в Україні

У часи Української Народної Республіки уряд ухвалив Закон про національно-персональну автономію. Євреї отримали власне міністерство в українському уряді. Це було вперше в історії людства!

Українці та євреї разом намагалися будувати демократичну країну. На жаль, цей експеримент перервала більшовицька окупація.

Чому це важливо для історії?

1. Україна стала першою країною в світі, яка надала євреям національну автономію;
2. Це доказ того, що українська влада визнавала євреїв рівноправною нацією;
3. Показало, що євреї та українці можуть співпрацювати на державному рівні.

Єврейські солдати, які воювали за Україну:

Під час визвольних змагань 1917-1921 років тисячі євреїв добровільно вступали до армії Української Народної Республіки (УНР). Вони воювали пліч-о-пліч з українцями проти більшовиків та білогвардійців.

Єврейські підрозділи в армії УНР:

Єврейський курінь імені Шолом-Алейхема — сформований у 1919 році в Кам'янці-Подільському. Вояки носили нашивку з єврейською зіркою та українським тризубом поруч.

Єврейський загін самооборони захищав єврейські містечка від погромів, але часто воював разом з українськими частинами.

Окремі єврейські вояки служили в регулярних частинах армії УНР.

Чому це важливо для історії?

1. Євреї свідомо обирали Україну та воювали за неї як за власну державу;
2. Це спростовує міф, ніби євреї були «чужими» або «ворогами» українцям;
3. Спільна боротьба за незалежність найвища форма взаємодії між народами;

Європейсько-українська літературна дружба:

Український письменник Іван Франко перекладав єврейського класика Шолом-Алейхема українською. Вони листувалися. Франко писав, що єврейська література допомагає українцям розуміти свого сусіда.

А єврейський поет Давид Гофштейн перекладав "Кобзар" Тараса Шевченка на їдиш.

**Поет Давид
Гофштейн**

Була
опублікована
білінгвічне
видання
«Кобзаря» з
перекадом Д.
Гофштейна у
2018 р.

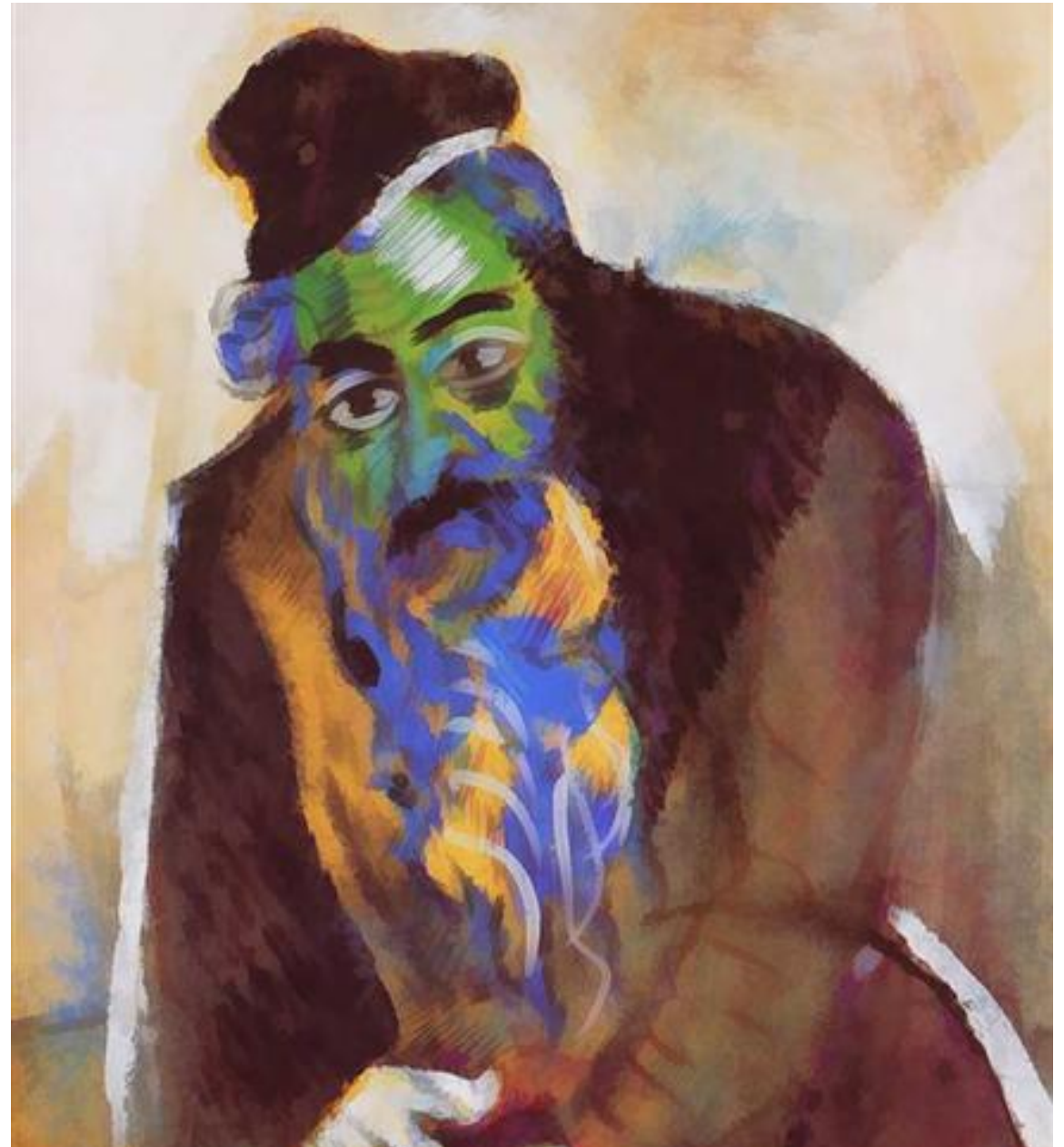
Спільний мистецький проєкт у Києві

У 1918 році в Києві створили «Культур-Лігу» — об'єднання єврейських митців. Але вони тісно співпрацювали з українськими діячами.

Там працювали художники Марк Шагал, Ель Лисицький, письменники Шолом-Алейхем, Давид Бергельсон. Відкрили єврейський університет, театр, музичну школу.

Чому це важливо для історії?

1. Культур-Ліга отримувала підтримку від українського уряду УНР;
2. Єврейські митці творили поруч з українськими, впливаючи одне на одного;
3. Це був єврейський культурний розквіт саме в українському Києві.

**"Старий єврей"
1912, Марк Шагал**

Театр, де гравці та глядачі були різних національностей:

У 1919 році в Києві на Подолі відкрився Єврейський театр (пізніше - Київський державний єврейський театр). Його заснував режисер Юхим Лойтер.

Вистави йшли мовою їдиш, але їх відвідували не лише євреї. Українська інтелігенція також ходила до театру, щоб побачити новаторські постановки та гру акторів.

+

У театрі працювали єврейські актори, але художниками-оформлювачами часто були українці. Це була справжня культурна співпраця. Театр закрили в 1949 році під час сталінської кампанії боротьби з «космополітизмом» (тобто з євреями).

Чому це важливо для історії?

1. Театр став місцем, де єврейське мистецтво представляли українцям;
2. Він показував, що культура не має кордонів і національностей;
3. Його закриття частина трагічної історії, коли влада намагалася знищити єврейську культуру.

Трагедія, яка об'єднує пам'ять українців та євреїв:

29-30 вересня 1941 року нацисти розстріляли в Бабиному Яру понад 30 тисяч київських євреїв. Це найбільше масове вбивство за один день за весь час Голокосту.

Але в Бабиному Яру розстрілювали також українців, ромів, військовополонених. Це місце стало символом спільної трагедії.

Чому це важливо для історії?

1. Єврейська та українська пам'ять про війну переплелися в одному місці;
2. Сьогодні там стоїть меморіал «Менора» символ того, що ми пам'ятаємо разом;
3. Це нагадування про те, до чого призводить ненависть між народами.

Уродженець Києва, який писав про війну для всього світу:

Ілля Еренбург народився в Києві 1891 року в родині інженера-єврея. Він став відомим письменником, поетом, журналістом та публіцистом.

Під час Другої світової війни його статті в газеті «Червона зірка» читали мільйони людей по всьому СРСР. Саме Еренбург одним із перших повідомив світові про злочини нацистів у Бабиному Яру.

Його книгу «Люди, роки, життя» перекладено багатьма мовами. Еренбург ніколи не забував свого київського дитинства та згадував Київ у своїх творах.

Чому це важливо для історії?

1. Він ще один доказ того, що Київ був колискою для майбутніх світових знаменитостей;
2. Його репортажі з Бабиного Яру допомогли розповісти правду про Голокост;
3. Він став голосом, який поєднав єврейську та українську трагедію в одному слові.

Як єврейські свята вплинули на українську культуру:

Євреї, які жили в Києві, принесли з собою свої традиції святкування. Деякі з них стали відомі й українцям.

Шабат - щотижневе свято, яке починається ввечері в п'ятницю і триває до суботи. У цей час євреї не працюють, а збираються родиною, запалюють свічки, моляться.

Рош га-Шана — єврейський Новий рік. Восени євреї їдять яблука з медом, гранати, круглий хліб халу — щоб рік був солодким.

Суккот - свято, коли євреї будують курені (суки) та живуть у них тиждень. Українці називали цей період «єврейськими кучками» - цей вислів досі існує в українській мові

Чому це важливо для історії?

1. Українська мова зберегла сліди єврейських традицій («єврейські кучки»);
2. Святкування поруч упродовж століть впливали на побут обох народів;
3. Це доказ того, що культури не існують окремо вони переплітаються.

Що нам показує історія взаємодії єврейської та української культури в Києві?

Історія Києва це не історія одного народу. Це історія багатьох народів, які жили поруч, сперечалися, мирилися, будували, торгували, творили та воювали пліч-о-пліч. Єврейська та українська культури ніколи не існували окремо вони постійно взаємодіяли.

Список використаних

джерел

1. **Еврейський Київ [Електронний ресурс]**: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D0%BD_%D0%AF%D1%80
2. **Еврейский Киев [Електронний ресурс]**: <https://www.interesniy.kiev.ua/ru/evreyskiy-kiiev/>
3. **Еренбург Ілля Григорович [Електронний ресурс]**:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3_%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F_%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
4. **Єврейські громадські організації в Російській імперії кін. XIX – поч. XX ст. Статути та звіти [Електронний ресурс]**:
<http://www.nbu.gov.ua/node/2691>
5. **Євреї України. Хто вони? [Електронний ресурс]**: <https://www.ukrainer.net/yevreyi/>
6. **ЗАКОН УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПЕРСОНАЛЬНУ АВТОНОМІЮ 1918 [Електронний ресурс]**:
http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Zakon_UNR_pro_personalnu_avtonomiy_a_1918
7. **Київ. Прогулка 4 [Електронний ресурс]**: <https://myshtetl.org/vostok/kiiev4.html>
8. **Київський лист [Електронний ресурс]**:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82
9. **Київський державний єврейський театр [Електронний ресурс]**:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80
10. **Культур-Ліга [Електронний ресурс]** :
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80-%D0%9B%D1%96%D0%B3%D0%B0>
11. **Taras Shevchenko. Kobzar: Selected Works. A Biligual Edition. Yiddish translations by David Hofstein [Електронний ресурс]**:
<https://www.judaicacenter.kyiv.ua/en/book/shevchenko-kobzar-bilingual/>